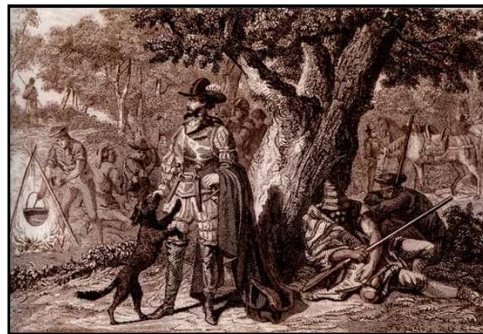

Dossier per a centres educatius

Qui fou Perot Rocaguinarda?

Juntament amb Serrallonga, la figura més representativa del bandolerisme català del Barroc. Els bandolers catalans dels segles XVI i XVII van ser els més famosos de l'Europa del seu temps. A diferència d'altres bandolers –Robin Hood o Curro Jiménez– es tracta de personatges reals i històrics.

La fama de Rocaguinarda li donà una dimensió llegendària i literària, fins al punt que és l'únic personatge no imaginari, amb nom real, que apareix al Quixot. Cervantes el retratà amb simpatia i n'oferí una descripció força ajustada, fruit possiblement d'un coneixement directe de Catalunya i del fenomen del bandolerisme, per part de l'escriptor.

Per què mereix un centre d'interpretació?

- Perquè és encara una figura poc reconeguda de la història de Catalunya.
- Perquè el seu record ha perviscut fins avui en la memòria popular del Lluçanès, on alguns indrets en conserven el rastre.
- Perquè en moltes de les seves accions es pot dir que la realitat superà la ficció.
- Perquè, més enllà de Cervantes, la seva personalitat ha desvetllat l'interès d'autors de diferents èpoques: el Rector de Vallfogona, Lope de Vega, Verdaguer, Maragall, Unamuno, Amades...
- Perquè el fet d'aparèixer al Quixot l'ha convertit en un personatge internacional.

- Perquè fins i tot quan era viu, es començà a forjar al seu voltant una fama de bandoler justicier i bondadós, que en faria un “Robin Hood a la catalana”.
- Perquè desafià les autoritats per mitjà de gestos amb una alta càrrega simbòlica i teatral.
- Perquè contradiu la clàssica imatge del bandoler cruel i sàdic.
- Perquè arribà a representar una autèntica amenaça per a l'ordre establert.
- Perquè el seu final fou poc convencional: demanà l'indult i s'allistà a les tropes espanyoles a Nàpols, on se'n perdé el rastre.
- Perquè ha alimentat un perfil llegendari i literari, que de vegades ha acabat devorant el personatge real.

De què tracta l'Espai Rocaguinarda?

- Del fenomen del bandolerisme en general, a l'Europa dels segles XVI i XVII, i de la força del bandolerisme a Catalunya a l'època del Barroc, amb figures com Serrallonga, Rocaguinarda, Tallaferro, Trucafort, Tocasons... i amb bàndols armats com els nyerros i els cadells.
- De la comarca natural del Lluçanès, un dels principals nuclis de la bruixeria i el bandolerisme, amb una marcada identitat que s'ha mantingut fins als nostres dies.
- Del Rocaguinarda històric: els seus orígens, la seva vinculació als nyerros, els seus enfrontaments amb les autoritats, els seus desafiaments, els seus gestos teatrals, l'indult, la marxa a Nàpols...
- Del Rocaguinarda literari: del retrat que n'ofereix Cervantes, de les hipòtesis que explicarien la presència del bandoler lluçanès al Quixot...
- Dels paisatges de Rocaguinarda: els indrets associats a la memòria del bandoler, des de la seva casa natal a Oristà fins a Nàpols, passant per Vic, Taradell, la Conca de Barberà, Ripoll, Barcelona, Llinars del Vallès, Montcada...
- De les llegendes de Rocaguinarda, alimentades per la cultura popular i tradicional, entre elles la relació amb Mercè de Pecanins, que explica el vincle del bandoler amb Olost.

Què s'hi mostra?

El discurs museogràfic s'articula a través de diferents recursos, que permeten diferents nivells de comprensió, per a diferents perfils de públic:

- Textos explicatius (descripcions, cites...)
- Imatges (mapes, dibuixos, fotografies, gravats...)
- Dues projeccions audiovisuals immersives, una dedicada al Rocaguinarda històric (animació) i una altra dedicada al Rocaguinarda del Quixot (recreació a través de l'estètica pròpia del cinema mut, amb elements de comicitat).
- Objectes: reproducció de pedrenyals, monedes, punyals, espases...
- Tampoc no hi falten els populars gegants d'Olost –en Perot i la Mercè– que representen el bandoler i la seva promesa. Per mitjà mitjà d'un dispositiu d'àudio, els visitants poden escoltar un diàleg fictici entre ambdós.

Petita biografia de

Rocaguinarda

Nascut el 1582, al mas de la Roca Guinarda d'Oristà, en el si d'una família pagesa benestant, Perot Rocaguinarda es trasllada de jove a Vic. Pren part en les lluites que enfronten els bàndols de nyerros i cadells, darrere els quals es barregen interessos i fidelitats. Entra al servei de Carles de Vilademany, cap dels nyerros vigatans. Participa en les accions violentes entre els Vilademany i el bisbe Robuster.

El 1606 Rocaguinarda ja és cap de quadrilla. El seu nom comença a ser popular. La Santa Unió de Vic –sometent armat, amb el suport de les autoritats- el persegueix sense èxit. La seva habilitat per fer-se escàpol en situacions extremes comença a ser llegendària. El 1607 el virrei de Catalunya –duc de Monteleone- dicta la primera ordre de captura contra Rocaguinarda, bandoler “molt perillós”. Després d'enfrontar-se amb el batlle de Vilalleons, és declarat enemic del rei i “gitat de pau i treva”, amb la consegüent amenaça de càstig a tothom qui l'ajudi. Refugiat a Sant Celoni, diferents cases l'acullen. Emprèn nombrosos assalts a la ruta entre Barcelona i Girona, lloc de pas de mercaderies. El virrei es veu obligat a protegir el camí desplegant una nombrosa tropa de soldats a cavall.

Creix la fama de Rocaguinarda com a bandoler cortès i justicier, protector dels pagesos més humils, que queden exclosos de les seves accions i als quals beneficia per aconseguir-ne el favor. La persecució de les autoritats no evita que li donin protecció nobles i clergues poderosos, vinculats al bàndol nyerro.

El 1608 Francesc Torrent és nomenat comissari de la Unió, amb plens poders i amb soldats pagats pel tresor reial, per capturar Rocaguinarda. La lluita entre ambdós degenera en una espiral de creixents provocacions. El perseguidor acaba sent perseguit. Rocaguinarda incendia la casa del comissari i el desafia amb missatges escrits del seu puny i lletra, a la vista de tothom.

La colla de Rocaguinarda es mou pel territori amb impunitat: es deixen veure en pobles i ciutats, paguen les consumicions en hostals i tavernes i fan tocar a sometent contra ells mateixos. El virrei decideix endurir les represàlies contra els pagesos, acusats de complicitat, per crear un clima hostil contra Rocaguinarda .

La persecució s'intensifica, amb accions cada cop més violentes i episodis d'espionatge i guerra bruta, en què els soldats del virrei es disfressen de bandolers per sembrar el pànic. Alguns membres de la quadrilla són capturats i ajusticiats. Rocaguinarda ha de passar llargues temporades al bosc, on sobreviu del que pot arregar de les masies. Es

mou per una àmplia franja de territori: el Vallès, la Plana de Vic, les muntanyes de Camprodon, el Bages... El 1609 aconseguix venjar-se i donar mort al comissari Torrent.

Els comissaris encarregats de perseguir-lo se succeeixen. Rocaguinarda es trasllada a la Conca de Barberà, on hauria conegut el Rector de Vallfogona. Crema per encàrrec el castell de Vallespinosa. El virrei ofereix mil lliures i mesures de gràcia per aquells qui el capturin. El 1610 és excomunicat per saquejar l'església de Balenyà. Restitueix ràpidament el que ha robat i aconseguix que se li aixequi l'excomunió, després d'entrevistar-se amb el bisbe i demanar-li perdó. El 1610 posa setge a Vic, fa esbotzar les portes de les muralles i -en un gest altament simbòlic- prohibeix als seus homes que entrin a la ciutat.

El mateix any 1610 escriu al virrei. Li posa condicions per abandonar el bandolerisme i marxar de Catalunya. El duc de Monteleone creu que Rocaguinarda se sent assetjat. El Consell d'Aragó rebutja la petició del bandoler, a qui considera "*un pobre labrador y sin parientes*".

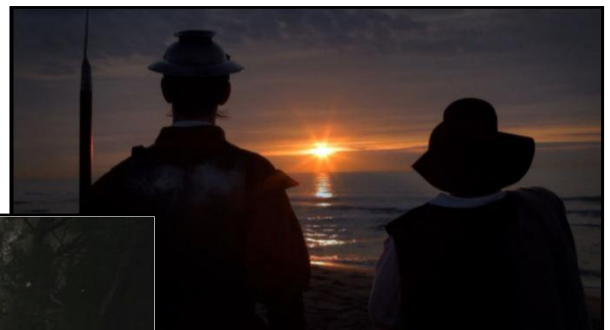
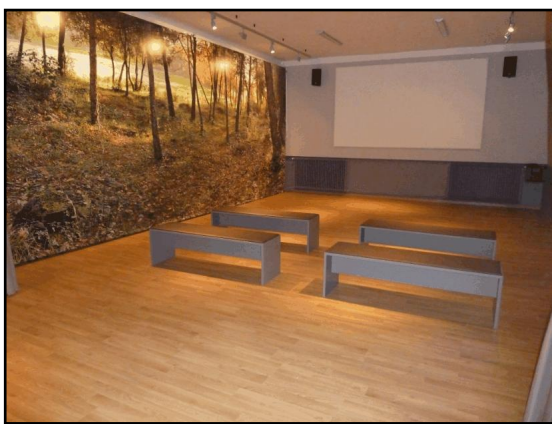
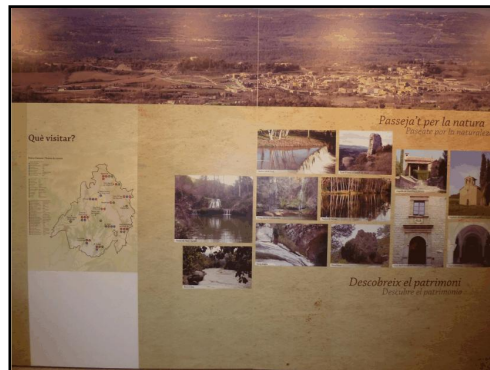
Rocaguinarda -a qui es vol donar per mort- reprèn les accions. L'octubre del mateix any entra a Vic amb 300 bandolers, on és objecte d'una rebuda triomfal, al crit de "*Visca la terra!*", mentre la tropa del virrei fuig de la ciutat. És possible que, per aquelles dates, fes estada a Barcelona -on un carrer conserva el nom de Perot lo Lladre- i que -segons alguns autors- coincidís amb Cervantes a la Ciutat Comtal.

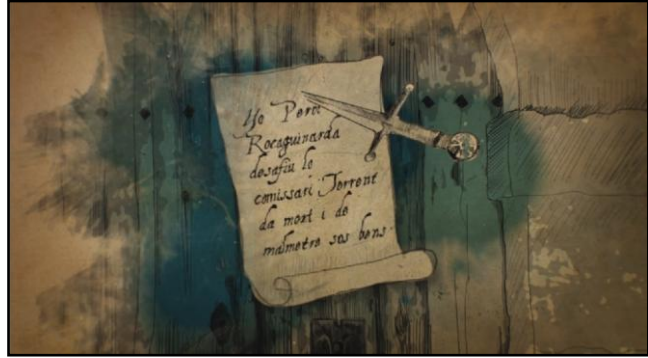
El 1611 l'arquebisbe Pedro Manrique, nou virrei, decideix acceptar les condicions de Rocaguinarda i concedir-li l'indult, a canvi de ser desterrat. Abans de 22 dies ha de sortir de Catalunya i d'Espanya amb la seva quadrilla, per servir un mínim de deu anys a les tropes reials a Flandes o Itàlia. Després de participar en altres accions armades, l'octubre del mateix any, amb 29 anys d'edat, embarca cap a Itàlia amb les despeses pagades.

A Nàpols és nomenat capità d'un terç de tropes regulars, sota les ordres del comte de Lemos, mecenes de Cervantes. Durant la seva estada a Itàlia surt publicada la segona part del Quixot, que l'autor dedica precisament al comte de Lemos. Rocaguinarda hi apareix com a personatge central en dos capítols. L'*hidalgo* de la Manxa esdevé un simple espectador i queda eclipsat durant tres dies per la personalitat del bandoler, a qui Cervantes descriu com un home amb noblesa d'esperit i valor cavalleresc. Vint anys després d'haver sortit de Catalunya, encara exerceix de militar per terres italianes. D'ençà de 1635 se'n perd definitivament el rastre.

Imatges de l'Espai Rocaguinarda

*¡El valeroso Roque,
cuya fama no hay límites
en la Tierra que la encierren!*

Informació i contacte sobre l'Espai Perot Rocaguinarda:

Josep Alert (josep.alert@catemocions.cat, tel. 680.639.737).
Sascha Schüler (lespairocaguinarda@gmail.com, tel. 690.810.289).